

Instytut Pamięci Narodowej

<https://ipn.gov.pl/pl/nauka-i-edukacja/badania-historyczne/konferencje/26915,Konferencja-popularnonaukowa-Dzialalnosc-partyzantki-antykomunistycznej-na-Pomor.html>
01.03.2026, 14:51

Strona znajduje się w archiwum.

Konferencja popularnonaukowa „Działalność partyzantki antykomunistycznej na Pomorzu i Mazurach w 1946 r.” - Sztum, 11 kwietnia 2006 r.

11.04.2006

Dnia 11 kwietnia 2006 r. w sztumskim zamku gdański Oddział Instytutu Pamięci Narodowej wraz ze Światowym Związkiem Żołnierzy Armii Krajowej zorganizował pod patronatem Marszałka Senatu Bogdana Borusewicza konferencję poświęconą działalności szwadronów majora Zygmunta Szendzielarza „Łupaszki” z 5. Wileńskiej Brygady Armii Krajowej.

W konferencji wzięło udział wielu znamienitych gości, m.in. przybyli posłowie i senatorowie RP, przedstawiciele władz miasta oraz kombatan ci służący pod rozkazami „Łupaszki”. Obecna była także miejscowa młodzież gimnazjalna i licealna, dla której informacje z konferencji były ważnym uzupełnieniem wiedzy szkolnej. Zgodnie z powszechną opinią była to uroczystość, która cieszyła się jedną z najwyższych frekwencji na terenie Sztumu.

Przybyłych powitał dyrektor Sztumskiego Centrum Kultury Andrzej Grześków, w imieniu zaś Oddziału Instytutu Pamięci Narodowej w Gdańsku dyrektor Edmund Krasowski, odczytując okolicznościowy list Marszałka Sejmu Marka Jurka. Zabrał także głos poseł PiS Leszek Dobrzyński, inicjator Uchwały w 55. rocznicę śmierci mjr. Zygmunta Szendzielarza „Łupaszki”, przyjętej przez Sejm RP 23 marca 2006 r.

Konferencję prowadził Naczelnik OBEP IPN Gdańsk dr Janusz Marszalec. Jako pierwszy działalność partyzantki antykomunistycznej na Warmii i Mazurach omówił Waldemar Brenda z Pizsa, autor licznych publikacji na ten temat. Przedstawił trudne warunki terenowe, z jakimi musiała borykać się tamtejsza opozycja antykomunistyczna, wskazując jednak na jej skuteczność. Z kolei działalność szwadronów „Łupaszki” na Pomorzu przedstawił naczelnik OBEP IPN Warszawa dr Tomasz Łabuszewski. Bardzo interesująco scharakteryzował on specyfikę działań zbrojnych na Pomorzu, wskazując na elitarność składu osobowego oddziałów oraz ich ogromną dynamikę działań. Niemal 90-ciu żołnierzy utrzymywało w gotowości bojowej kilka tysięcy przedstawicieli aparatu represji na tym terenie, skutecznie paraliżując działania władz komunistycznych.

Niejako uzupełnieniem tego wystąpienia był referat Naczelnika OBUiAD IPN Gdańsk Marzeny Kruk, która scharakteryzowała siatkę terenową szwadronów „Łupaszki” na ziemi sztumskiej. Przedstawiła sylwetki najważniejszych osób wspomagających działalność partyzancką, wskazała na pozytywny stosunek miejscowej ludności do działań szwadronów i ukazała powszechność oporu społecznego na tych terenach, wzmacnianego przez działalność partyzantki niepodległościowej. Tematem wystąpienia kierownika Referatu Badań Naukowych Oddziałowego Biura Edukacji Publicznej IPN Gdańsk dr. Piotra Niwińskiego był tragiczny finał „wileńskiej” partyzantki. Omówił on prześladowania, jakie dotknęły nie tylko samych partyzantów, ale także ich rodziny i całą społeczność wileńską. Ukazał także działalność propagandy komunistycznej, chcącej zdezawuować wileńskie oddziały. Propagandy, która niestety nawet dziś jeszcze jest podstawą

falszywych, krzywdzących opinii.

Wzbogaceni wiedzą zdobytą po wysłuchaniu ciekawych referatów uczestnicy konferencji mieli okazję na dziedzińcu zamku obejrzeć rekonstrukcję jednej z walk, które staczały oddziały podziemia antykomunistycznego. Odtworzono akcję szwadronu por. Zdzisława Badochy „Żelaznego”, który odbił więźniów z posterunku NKWD-UBP. Kilkuminutowa walka charakteryzowała się wielką dynamiką. Scena ta została przygotowana przez Stowarzyszenie Trójmiejska Grupa Rekonstrukcji Historycznych, Grupę Marienburg, funkcjonariuszy Zakładu Karnego w Sztumie i Morskiego Oddziału Straży Granicznej. Akcja ta została zarejestrowana przez gdański oddział Telewizji Polskiej i zostanie wkrótce wyemitowana.

Po rekonstrukcji uczestnicy konferencji udali się do pobliskiego Czernina, miejscowości w której zginął por. Zdzisław Badocha „Żelazny”, gdzie złożono kwiaty pod tablicą upamiętniającą „Żelaznego” umieszczoną na murze miejscowego kościoła oraz pod głazem, znajdującym się koło fermi Czernin. Obydwa pomniki są efektem społecznej działalności osób zainteresowanych historią najnowszą, wspomaganych przez gdański Oddział IPN. Z głazem związana jest zresztą interesująca historia. Jeden z żołnierzy mjr. „Łupaszki”, Stanisław Szczykno „Stach”, w latach 60-tych koordynując prace budowlane w pobliskiej fermie, wmurował głaz, na którym zamierzał w przyszłości umieścić informację o działalności żołnierzy mjr. „Łupaszki”. Możliwe stało się to dopiero w 2006 r., a dokonała tego wspomniana grupa osób. Odsłonięcia głazu, pod nieobecność schorowanego „Stacha”, dokonali Janina Wasilójc „Jachna”, sanitariuszka 5. Brygady w latach 1943–1947 oraz por. Józef Bandzo „Jastrząb”, dowódca patrolu dywersyjnego 5. Brygady.

[Poprzedni Strona](#)

[Następny Strona](#)

Gdańsk

